ژوری توێژینەوەی سیاسی

بزوتنەوەی گۆڕان

مانیفێستی هەدەپە و هەڵبژاردنی پەرلەمانی تورکیا

ئا : گەیلان عەباس

ژوری توێژینەوەی سیاسی بزوتنەوەی گۆڕان

Tel: 009647481505010

Email: research.gorran@gmail.com

تشرینی یەکەمی 2015

پێڕست

سەرەتا ٢

چەند زانیاریەکی گشتی لەبارەی هەڵبژاردنە پەرلەمانییەکەی تورکیا ٣

ناوی پارتە بەشدارەکانی بیست و شەشەمین هەڵبژاردنی پەرلەمانی تورکیا ٤

ئە نجامی هەڵبژاردنی ٢٠١٥/٦/٧ 5

جیاوازی نێوان ژمارەی کورسی چوار لایەنە سەرەکیەکەی پەرلەمانی تورکیا لەماوەی دوخولی ٢٠١١ - ٢٠١٥ 5

ناسنامەی پارتی دیموکراتی گەلان(HDP) ٦

هەدەپە لەنێوان دوو هەڵبژاردندا ٧

لیستی ناوی کاندیدانی هەدەپە بۆ هەڵبژاردنی پەرلەمانی تورکیا ٢٠١٥/١١/١ .... ٩

بەرنامەو مانیفێستی هەڵبژاردنی هەدەپە ١٤

ئە نجامی هەڵبژاردنەکان و پێشبینی کردنی دەنگی لایەنەکان ٢٣

سەرچاوەکان.. ٢٦

ئامادەکردنی: گەیلان عەباس

ژوری توێژینەوەی سیاسی بزوتنەوەی گۆڕان

تشرینی یەکەمی ٢٠١٥

سەرەتا

رۆژی ٢٠١٥/٦/٧ بیست و پێنجەمین هەڵبژاردنی گشتی پەرلەمانی تورکیا بەڕێوەچوو، دواتر پاش ڕاگەیاندنی ئەنجامەکان، سەرۆك کۆماری تورکیا (ڕەجەب تەیب ئەردۆگان) پشت بەست بە دەسەلاَتەکانی، کە لەماددەی (١٠٤ – ١٠٩) دەستوری تورکیادا هاتوە، لە بەرواری ٢٠١٥/٧/٩ سەرۆکی پارتی براوەی یەکەم (ئەحمەد داود ئۆغلۆ)ی ڕاسپارد بۆ پێکهێنانی کابینەی نوێی حکومەتی تورکیا. ئەنجامەکانی هەڵبژاردن دەیخواست حکومەتی نوێ حکومەتێکی هاوپەیمانی بێت، بەو پێیەی هیچ یەکێك لە چوار پارتە براوەکەی پەرلەمان (ئەکەپە، جەهەپە، مەهەپە، هەدەپە) نەیانتوانیبو (٥٠+١)ی دەنگەکان بەدەست بهێنن بۆ پێکهێنانی حکومەتی زۆرینە.

بە پێی ماددەی(١١٦)ی دەستور کاندیدی ڕاسپێردراو بۆ پێکهێنانی حکومەت پێویست بوو لەماوەی ٤٥ ڕۆژدا لەگەڵ سێ پارتەکەی دیکە ڕێك بکەوێت بۆ دروستکرنی زۆرینەی پەرلەمانی و پێکهێنانی کابینەی نوێی حکومەت. بەلاَم پاش چەند گەڕێکی دانوستانی جیاواز لەنێوان ئەکەپە و هەریەك لە نوێنەرانی (جەهەپە، مەهەپە، هەدەپە)، داود ئۆغلۆ لە ٢٠١٥/٨/١٨ شکستی دانوستانەکانی لەگەڵ هەرسێ پارت بۆ پێکهێنانی حکومەتی هاوپەیمانی ڕاگەیاند. دواتر پشت بەست بە ماددەی (١١٦)ی دەستور (ئەحمەد داود ئۆغلۆ) ئەرکەکەی ڕادەستی سەرۆك کۆماری تورکیا (ئەردۆگان) کردەوە. لە بەرامبەردا سەرۆك کۆمار پشت بەست ماددە (١٠٤– ١١٦) دەستور پاش کۆبونەوە لەگەڵ سەرۆکی پەرلەمانی تورکیا (عیسمەت یەڵمان) بەهۆی ئەوەی لیستی براوەی یەکەم نەیتوانی لەماوەی ٤٥ ڕۆژدا حکومەت پێکبهێنێت، ڕۆژی ٢٠١٥/٨/٢١ بڕیاریدا هەڵبژاردنی پێشوەختەی پەرلەمانی تورکیا ٢٠١٥/١١/١ ئەنجام بدرێت.

لە مێژووی کۆماری تورکیادا، واتە لە یەکەم هەڵبژاردنەوە کە لە ١٩٢٣/١٠/٢٩دا بەڕێوەچووە تاوەکو ئێستا، بۆیەکەمجارە بڕیاری دووبارەکردنەوەی هەڵبژاردن بدرێت.

چەند زانیاریەکی گشتی لەبارەی هەڵبژاردنە پەرلەمانییەکەی تورکیا
ئەم هەڵبژاردنە بە بیست و شەشەمین هەڵبژاردنی پەرلەمانی تورکیا هەژمار دەکرێت.
لەم هەڵبژاردنەدا ٢٩ پارتی سیاسی و ٢١ کاندیدی سەربەخۆ کێبرکێ دەکەن لەسەر بەدەستهێنانی ٥٥٠ کورسی پەرلەمانی لە تورکیادا.
ژمارەی دەنگدەران: ٥٤,٠٧٥,٨٥١ دەنگدەر لەناو تورکیادا، لە دەرەوەش ٢,٨٩٥,٨٨٥ دەنگدەر مافی بەشداریان هەیە. بەڵام ژمارەی دەنگدەران لە هەڵبژاردنی ٧ی حوزەیران لەناو تورکیادا بریتی بوو لە ٥٣,٧٦٥,٢٣١ دەنگدەر، لەدەرەوەی تورکیاش ٢,٨٦٧,٦٨٥ دەنگدەر مافی بەشدارییان هەبوو. واتە بۆ ئەم هەڵبژاردنە ٣٣٨,٨٤٧ دەنگدەر زیادی کردووە. لەم ژمارەیەش ٣١٠,٦٢٠ لەناو تورکیادان، ٢٨,٢٢٧ لە دەرەوەی تورکیادان.
سیستەمی هەڵبژاردنی تورکیا سیستەمی نوێنەرایەتی رێژەییە و پەیرەوی لە لیستی داخراو دەکات. واتە دەنگدەر لە یەك خولی هەڵبژاردندا تەنها دەنگ بە لیست یاخود کاندیدی سەربەخۆ دەدات. دواتر دەنگی لایەنەکان بە پێی شێوازی (هۆندت[١]) دابەش دەکرێت بەسەر کورسیەکانی پەرلەماندا.
لە هەڵبژاردنی پەرلەماندا هەر پارتێکی سیاسی لە هەڵبژاردندا بتوانێت ٢٧٦ کورسی بەدەستبهێنێت، دەتوانێت حکومەتی زۆرینە دروست بکات. هەر پارتێکی سیاسی بتوانێت ٣٣٠ کورسی بەدەستبهێنێت، دەتوانێت پێشنیازی هەمواری دەستور بکات، لەرێگای ریفراندۆمەوە. هەر پارتێکی سیاسی بتوانێت ٣٦٧ کورسی پەرلەمانی بەدەست بهێنێت، دەتوانێ دەستور بگۆرێت بەبێ گرتنە بەری رێگای ریفراندۆم.
هەڵبژاردنی پەرلەمانی چوار ساڵ جارێك ئەنجام دەدرێت. ماوەی ئەم خولەی پەرلەمان لەساڵی ٢٠١٩دا کۆتای پێدێت.

١. (هۆندت) شێوازێکە بۆ دابەشکردنی کورسی لە سیستەمی هەڵبژاردنی لیستی نوێنەرایەتی رێژەییدا کاری پێدەکرێت. ئەم شێوازە بەناوی زانای بیرکاری و مامۆستای یاسای مەدەنی (ڤیکتۆر هۆندت) ناونراوە. هۆندت لەساڵی ١٨٧٨ دا تیۆریایەکی دارشت. دواتر ئەم تیۆریایە پشتی پێ بەسترا لەسیستەمی هەڵبژاردندا بۆ دابەشکردنی دەنگ بەسەر کورسی نوێنەرایەتیدا. بۆ یەکەمین جاریش لەهەڵبژاردنی ١٨٩٨ بەلجیکادا کاری پێکرا. ئەم سیتمە بەجۆرێکە کە خزمەت بە بەرژەوەندی ئەو لایەنە دەکات کە دەتوانێت زۆرینەی دەنگ بەدەست بهێنێت، وەك چۆن زیان لەو لایەنانە دەدات کە کەمترین رێژەی دەنگ بەدەست دێنن. چونکە رێگای دابەشکردنی دەنگەکانی بەجۆرێکە کە لایەنی خاوەن زۆرترین دەنگ سود مەند دەبێت لێی، چونکە دابەشکاریەکە بەیەك قۆناغ دەگاتە ئەنجامی کۆتایی و پێویستی بەدابەشکاری هەڵبژاردن و قۆناغی دووەم نییە بۆ دابەشکردنی کورسییەکان. وەك ئەوەی لە نمونەکەی سەرەوەدا ڕوونکراوەتەوە.

ناوی پارتە بەشدارەکانی بیست و شەشەمین هەڵبژاردنی پەرلەمانی تورکیا

ژمارەی لیستی پارتەکان	پارتە بەشدارەکان
یەك	پارتی میللەت
دوو	پارتی وەتەن
سێ	پارتی گەنج
چوار	پارتی گەلی کۆماری– جەهەپە
پێنچ	پارتی ماف و عەدالەت
شەش	پارتی ناوەند
حەوت	پارتی ماف و ئازادیەکان– هاك پارتی
هەشت	پارتی سەعادەت
نۆ	پارتی چەپگەری دیموکرات
دە	پارتی دیموکرات
یازدە	پارتی تورکیای سەربەخۆ
دوازدە	پارتی ئەنادۆڵ
سیازدە	پارتی بزوتنەوەی ناسیۆنالیستی – مەهەپە
چواردە	پارتی رابونی گەل
پازدە	پارتی رزگاری گەل
شازدە	پارتی دیموکراتی لیبراڵ
حەڤدە	پارتی دیموکراتی گەلان – هەدەپە
هەژدە	پارتی پێشکەوتنی پارێزگار
نۆزدە	پارتی یەکێتی گەورە
بیست	پاراتی داد و گەشەپێدان – ئەکەپە
بیست و یەك	پارتی کۆمۆنیستی تورکیا
بیست و دو	پارتی کۆمۆنیست
بیست و سێ	پارتی پێشکەوتنی دیموکرات
بیست و چوار	ئیلك پارتی
بیست و پێنچ	پارتی بەرەوپێشبردن و ریفۆرم و پێکهاتنی دیموکرات
بیست و شەش	پارتی رێگای راست
بیست و حەوت	پارتی میللەت و عەدالەت
بیست و هەشت	پارتی ئەمەك
بیست و نۆ	پارتی ئازادی و راوێژ

ئه نجامی هەڵبژاردنی ٢٠١٥/٦/٧

حەوتی حوزەیرانی ئەم ساڵ پرۆسەی هەڵبژاردنی پەرلەمانی تورکیا بەڕێوەچو، لەکۆی ٥٦,٦٣٢,٨٨٩ هاولاتی کە مافی بەشداریان هەبوو، ٤٧,٥٠٧,٣٨٩ هاولاتی بەشداریانکرد، لەو ژمارەیەش ٤٦,١٣٥,٩٦٤ هاونیشتیمانی دەنگەکانیان بۆ هەژماری کۆتایی بە پەسەندکراوی دانرا. بەم جۆرەش ئاستی بەشداری هاولاتیانی تورکیا لە هەڵبژاردنەکاندا ڕێژەی ٨٣ ٪ی تۆمارکرد.

ئه نجامی هەڵبژاردنەکان و ڕێژەی دەنگ و کورسی لایەنە براوەکان

لەم هەڵبژاردنەدا تەنها چوار پارتی سیاسی توانیان بەربەستی ١٠٪ تێپەڕێنن و بگەنە پەرلەمان، **ڕێژە و ژمارەی دەنگی ئەو چوار لایەنەش بەم جۆرە بوو:**

پارتە سیاسیەکانی تورکیا	ژمارەی دەنگەکان	ڕێژەی سەددی	ژمارەی کورسی
پارتی دادو گەشەپێدان AKP	١٨,٨٦٤,٨٦٤ دەنگ	٪٤٠,٨٧	٢٥٨ کورسی
پارتی گەلی کۆماریCHP	١١,٥١٨,٠٧٠ دەنگ	٪٢٤,٩٥	١٣٢ کورسی
پارتی بزوتنەوەی ناسیۆنالیستMHP	٧,٥١٩,١٦٨ دەنگ	٪١٦,٢٩	٨٠ کورسی
پارتی دیموکراتی گەلان HDP	٦,٠٥٧,٥٠٦ دەنگ	٪١٣,١٢	٨٠ کورسی
١٦ پارت و ١٦٣ کاندیدی سەربەخۆ	٢,١٨٤,٢٤١ دەنگ	٪٤,٧٧	هیچ کورسیەکی پەرلەمانیان بەدەست نەهێنا

جیاوازی نێوان ژمارەی کورسی چوار لایەنە سەرەکیەکەی پەرلەمانی تورکیا لەماوەی دوخولی ٢٠١١ – ٢٠١٥

پارتە سیاسیەکانی تورکیا	ژمارەی کورسیەکانیان لەخولی پێشوی پەرلەمانی تورکیا ٢٠١١	ژمارەی کورسیەکانیان لەخولی پەرلەمانی تورکیا ٢٠١٥	جیاوازی کورسییەکانی نێوان هەدو خول
پارتی دادو گەشەپێدان AKP	٣٢٧	٢٥٨	٦٨ کورسی پەرلەمانی کەمیی کردووە
پارتی گەلی کۆماریCHP	١٣٥	١٣٢	٣ کورسی پەرلەمانی کەمیی کردووە
پارتی بزوتنەوەی ناسیۆنالیستMHP	٦٣	٨٠	٢٧ کورسی پەرلەمانی زیادی کردووە
پارتی دیموکراتی گەلانHDP	٣٥	٨٠	٤٥ کورسی پەرلەمانی زیادی کردووە

ناسنامەی پارتی دیموکراتی گەلان (HDP)

مێژوی دروست بون و ڕاگەیاندنی ئەم پارتە دەگەڕێتەوە بۆ ڕێکەوتی ١٥ ئۆکتۆبەری ساڵی ٢٠١٢، وەک باڵێکی هاوبەشی پارتی ئاشتی و دیموکراتی کورد (بەدەپە: BDP)، کە ئەوکات نوێنەرایەتیان لەناو پەرلەمانی تورکیادا هەبوو. یەکەمین کۆنگرەی ئەم پارتە لە ڕێکەوتی ٢٧ ئۆکتۆبەری ساڵی ٢٠١٣دا بەسترا.

لەروی ئایدۆلۆژییەوە ئەم پارتە بە پارتێکی سۆسیال دیموکرات لەقەڵەم دەدرێت، پابەندە بەدژایەتیکردنی سیستمی سەرمایەداری و جیاکاری و ڕەگەزپەرستی ئاینی و نەتەوەیی، ڕێزگرتن و قبوڵکردنی جیاوازیەکان و پابەندبون بەبنەماکانی دیموکراتی، هاوڵاتیبون، یەکسانی، ئازادی و دادپەرەری.

یەکەم بەشداری فەرمی ئەم پارتە لەبواری حکومرانیدا، دەگەڕێتەوە بۆ هەڵبژاردنی شارەوانیەکانی ٢٠١٤، کاتێك کە بە هاوبەشی لەگەڵ پارتی ئاشتی و دیموکرات (BDP) بەشداریان کرد، دوا بەدوای هەڵبژاردنەکانیش هەردو پارت ریزەکانی خۆیانیان لەژێر پەیکەرێکی هاوبەشدا ڕێکخستەوە، ئەم هەنگاوە سەرەتا لەپەرلەمانەوە دەستیپێکرد، پاش ئەوەی فراکسیۆنێکی هاوبەشیان لەناو پەرلەماندا پێکەوەنا، پەرلەمانتارەکانی پارتی ئاشتی و دیموکرات چونە پاڵ پەرلەمانتارەکانی پارتی دیموکراتی گەلان. بەم جۆرەش فراکسیۆنێکی ٣٥ ئەندامیان پێکهێنا.

ئامانجە سیاسی و مەدەنیەکانی ئەم پارتە لەناو پەیرەو پرۆگرامی ناوخۆی پارتەکەدا رونکراوەتەوە[٢]، ئەم پارتە تێدەکۆشێت لەپێناو بەگژداچونەوەی گشت تایبەتمەندێتیەکی نەتەوەیی و ڕەگەزی، کاردەکات بۆ دابینکردنی ژیانێکی شایستە و خۆشگوزەران لەسەر بنەمای یەکسانی بۆ سەرجەمی هاوڵاتیانی تورکیا، ئەوەش بە بەدیهێنان و هێنانە ئارای بنەماکانی دیموکراتی لەڕێگەی سیستمێکی لیبراڵ و دیموکراتەوە.

ئەم پارتە وەك لەپەیرەوەکەیدا هاتووە بە پلەی یەکەم نوێنەرایەتی گشت ئەو چین و توێژانە دەکات کە لەتورکیادا ماف خوراو پەراوێزخراون و وەك هاوڵاتی پلە دوو مامەڵەیان لەگەڵدا دەکرێت، دواتر کار بۆ بەرژەوەندی گشتی سەرجەم پێکهاتە جیاوازەکانی تورکیا دەکات. هەرچەندە لەبنەرەتدا پێکهێنەرانی ئەم پارتە پێکهاتون لە کەسانی دیاری ناوچە جیاوازەکانی باکوری کوردستان، بەدیاریکراوی ئەوانەی کەپێشتر لەناو ریزەکانی پارتی ئاشتی و دیموکراتی کورد (بەدەپە) کاریان کردووە، بەڵام هەر لەناونانیدا دەردەکەوێت پێکهێنەرانی ئەم پارتە دەیانەوێت هەدەپە جیاوازبێت لەئەزمونی پارتە کوردییەکانی رابردوو، ئەوە جگە

2. بۆ زانیاری زیاتر بروانە پرۆگرامی پارتی دیموکراتی گەلان:

Parti Programı, HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ PROGRAMI:
http://www.hdp.org.tr/parti/parti-programi/8

لەوەی هەوڵدەدەن لەگەڵ بارودۆخی هەمە چەشنەی کۆمەڵگای تورکیدا خۆیان بگونجێنن، بە جەختکردنەوە لەسەر دیموکرات کردنی کۆمەڵگا و بەرجەستەکردنی ماف و بەرژەوەندی کۆی گەلانی تورکیا.

لەلایەکی دیکەوە ئەم پارتە بە پارتێکی کوردی دەناسرێت و لای زۆرێکیش وەك کۆپی دووەمی پارتی ئاشتی و دیموکراتی کورد (بەدەپە) ناودەبرێت، بەڵام ئەمان رێرەوی چالاکیەکانیان تەنها لەباکوری کوردستاندا قەتیس نەکردوەو رویان لە ناوچە جیاوازەکانی خۆرئاوای تورکیاش کردووە. لای هەندێکی دیکە بە پارتێکی دیموکرات و هەندێکیش وەك پارتێکی چەپ و بەشێکیش لە باڵی سیاسی پارتی کرێکارانی کوردستان ئاماژە و پێناسی دەکەن. دواجار هەدەپە خۆی بە نوێنەری هەموو گەل و تاکە پەراوێزخراو، چەوساوە، زوڵملێکراوەکانی کۆمەڵگای تورکیا دەزانێ، چونکە دەیان رێکخراوی سیاسی و مەدەنیی کورد، کەسایەتی ئاینی و چەپ و ئازادیخواز، فێمینیست، ژینگەپارێز، سەندیکای کرێکاری لەخۆیدا کۆکردۆتەوە.

لەم پارتەدا کار بەسیستمی هاوسەرۆك دەکرێت، واتە پارتەکە سەرۆکێکی پیاو سەرۆکێکی ژنی دەبێت و لەکاتی بەستنی کۆنگرەدا هەردوکیان هەڵدەبژێرێن. لەساتەوەختی دامەزراندنیەوە تا ئێستا هەدەپە شەش رێبەری هەبووە سێ پیا و سێ ژن. لە بەرواری ٢٠١٤/٧/٢٢ هەریەك لە (فیگان یوکسیك داغ) و (سەلاحەدین دەمیرتاش) هاوسەرۆکی و رێبەرایەتی هەدەپە دەکەن.

هەدەپە لەنێوان دوو هەڵبژاردندا

پارتی دیموکراتی گەلان "هەدەپە" نوێنەرایەتی کوردانی باکووری کوردستان دەکات و درێژکراوەی پارتی ئاشتی و دیموکراسی "بەدەپە"یە، ئەم پارتە بۆیەکەم جار لە مێژووی تورکیا و باکووری کوردستان بۆ هەڵبژاردنەکانی ٧ی حوزەیرانی ٢٠١٥ بڕیاریدا وەك پارت بەشداری لە هەڵبژاردنەکانی تورکیادا بکات، هەرچەندە لەپاش هەڵبژاردنەکانی ١٩٩١ پارتە کوردیەکانی باکور بەشداریی هەڵبژاردنەکانی پەرلەمانی تورکیایان کردوە، بەڵام هەمیشە بە هۆی بەربەستی رێژەی ١٠٪ یاسای هەڵبژاردنەکانی تورکیا، نەیانتوانیوە وەك پارتی سیاسی بەشداری هەڵبژاردنەکان بکەن، بەم هۆکارەش ناچاربوون بە کاندیدی سەربەخۆ بەشداری هەڵبژاردنەکانی دەیەی رابردوی تورکیا بکەن و خۆیان بگەیەننە پەرلەمان.

بەڵام لە هەڵبژاردنی ٧ی حوزەیراندا بۆ یەکەمین جار پارتی دیموکراتی گەلان (هەدەپە)، توانی بەربەستی ١٠٪ تێپەرێنێت و بە بەدەستهێنانی ١٣٪ی دەنگەکان بەرامبەر ٨٠ کورسی پەرلەمانی، وەك یەکەمین پارتی باکوری کوردستان بگاتە پەرلەمانی تورکیا.

لە ئێستاشدا و پاش شکستی دانوستانەکانی پێکهێنانی حکومەت و بڕیاردان بۆ ئەنجامدانەوەی هەڵبژاردنی پەرلەمان، هەدەپە ئامانجیەتی سەرکەوتن دوبارە بکاتەوە، نەك تەنها بە تێپەراندنی بەربەستی ١٠٪ و

گەیشتن بە پەرلەمان، بەڵکو هەوڵدەدات بۆ زیادکردنی دەنگەکانی بە ئامانجی گەیشتن بە دەسەڵات و ناوەندی بریار لە تورکیادا. ئەمەش لەرێگەی مانیفێستێکی گشتگیر (بەرنامەی هەڵبژاردن) و کاندیدکردنی ٥٥٠ ئەندام لەسەرجەمی پێکهاتەکانی تورکیاو تەواوی شارو شارۆچکەو پارێزگاکانی تورکیا. لە ئێستادا خواستی سەرکەوتنی دوبارەو دروشمی گەیشتن بەدەسەڵات دیارترین سیمای میتینگ و بانگەشەی هەڵبژاردنەکانی هەدەپەیە.

ئەو پارتە کوردییانەی کە لە ساڵانی نەوەدەکانەوە بەشداریان لە هەڵبژاردندا کردووەو رێژەی ١٠ ٪ دەنگەکان گەورەترین رێگر بووە بۆ گەیشتنیان بە پەرلەمان وەك پارتێکی سەربەخۆ

بەشداری کورد لە هەڵبژاردنەکاندا	پارتە کوردیەکان	رێژەی دەنگەکانیان لەساڵی ١٩٩٥ – ٢٠١١
هەڵبژاردنی ١٩٩٥	پارتی دیموکراتیەتی گەل HADEP	ژمارەی دەنگەکانی ١,١٧١,٦٢٣ دەنگ، نەیانتوانی ١٠٪ تێبپەرێنن
هەڵبژاردنی ١٩٩٩	پارتی دیموکراتیەتی گەل HADEP و پارتی گەلی دیموکراتیDEHAP	ژمارەی دەنگەکانیان ١,٤٨٢,١٩٦ دەنگ، نەیانتوانی ١٠٪ تێبپەرێنن
هەڵبژاردنی ٢٠٠٢	پارتی گەلی دیموکراتیDEHAP	ژمارەی دەنگەکانی ١,٩٦٠,٦٦٠دەنگ بوو، بەرامبەر بە ٦,٢٪ بوو، بەم جۆرە نەیتوانی ١٠٪ تێبپەرێنێت.
هەڵبژاردنی ٢٠٠٧	پارتی کۆمەڵگای دیموکرات DTP	بەکاندیدی سەربەخۆ بەشداریکرد لەکۆی ٦٢ کاندید، ٢٠ کاندیدیان چونە پەرلەمانی تورکیا
هەڵبژاردنی ٢٠١١	پارتی ئاشتی و دیموکراتی کوردBDP	بە کاندیدی سەربەخۆ بەشداری لە هەڵبژاردنەکاندا کرد و توانی رێژەی ٥,٦٧٪، ٣٥ کورسی پەرلەمان بۆ خۆی مسۆگەربکات.
هەڵبژاردنی ٧ حوزەیرانی ٢٠١٥	پارتی دیموکراتی گەلان HDP	بە پارتێکی یەکگرتوی سەربەخۆ بەشداری هەڵبژاردنەکانی کرد و توانی بەربەستی ١٠٪ تێبپەرێنێت و رێژەی ١٣٪ دەنگەکان بەدەست بهێنێت کە بەامبەر بوو بە ٨٠ کورسی پەرلەمانی.

لیستی ناوی کاندیدانی هەدەپە بۆ هەڵبژاردنی پەرلەمانی تورکیا ٢٠١٥/١١/١

بازنە	ئەستەنبوڵ ١	ئەستەنبوڵ ٢	ئەستەنبوڵ ٣	ئەنقەرە ١
1	سەڵاحەدین دەمیرتاش	جەلال دۆگان	پەرڤین بولدان	سوری سورەییا ئۆندەر
2	هودا قایا	فیلیز کەرەستەجیۆغلو	گارۆ پایلان	گولشەن ئولکەر
3	تورگوت ئۆکەر	سەزائی تەمەڵی	ئەردال ئاتاش	شەریف ئۆتی
4	سەرپیل کەمالبای	شەریفە ئەربای	ئالی کەنانئۆغلو	جەلال دەمیر
5	عبوڵ ئالاگۆز	زاهیت موتلو	ئەمینە بەیزا ئوسنون	نورسەل ئۆزتورك
6	عاریفە چنار	نورتەن ئەرتوغرول	عایشە بەرکتای	بەرەکەت کار
7	ئۆرهان ئاتیڵ	سائیمە ئۆگوزهان	عبولحەکیم داش	شیلان ئایدن ئورگەچ
8	فەرهات ئۆنەر	فورات ئەپۆزدەمیر	شەفیکا گوریوز	ئازیك كلچ
9	هولیا ئافشار	گولسوم ئاغائۆغلو	جونەیت جانیش	ئەرۆل تونچ
10	موسا پیرۆغلو	عبدوڵ باراتوگرلو	کادیر تونچ	نورسەل گوڤەندیر
11	حالیمە یاڤوز	هولیا ئۆسماناگاغۆلو	سافییە ئاکداغ	تورگوت چەتین
12	موراد مهچ	ئەیوب گونەیسەن	ئەرکان مەتین	دیلەك ئەرتورك
13	سەڤگی ئۆرونچ	بەستە کاپلان	ئەلیف بولوت	مەهمەد مەرجان
14	سەزین ئوچار	محەمەد سالتۆگلو	یاکوپ ماڤزەر	ئەبرو دەمیر
15	مستەفا تاشدەلەن	سەلدا چەلیك	سولەیمان تورگوت	عزیز یاڤوز
16	کوبرا مەلتەم مۆڵائۆغلو	سەمرا تورك	زەکی کورکماز	گولناز کارت
17	بایرام باشل	سالیە شاهین	مولززەز تورە	ئەردال ئۆکای
18	بورجو دەمیرباش	موسا دەگیرمەنجی	ئابدولجەلیل ئۆزتەکین	توران دارا
19	محیەدین ئاسلانبۆگا	فەریدە ئەلچین	جەیلان یلماز	
20	سەلدا کاراقازل کورشون	هادی بۆرال	چەتین یلماز	
21	دلشاد جانباز	تورهان ئارسلان	سیدار دومان	
22	رزا قارەمان	محەمەد ئەردۆگان	مستەفا کزلکایا	
23	حوریيەت ئۆزچەلیك	ئەبرو ئۆزدەمیر	زەهرا شاهین یەشیل	
24	محەمەد سالیە تاشدەمیر	کورتولوش سونال	لەیلا یلدز	
25	ئایشەگول تاشچ	ئابدوڵڵە ئاییزگان	نورای چاکار	
26	نورهان یلدرم	سەرڤەت گوزەل	کادری گۆرگو	
27	رومەت سەرحەد		دیلەك سولتان ئایمان	
28	مەتین ئەرۆغلو		گولسەڤەر چەتین	
29	بیرگون ئاسەنا میزال		رەمەزان ئێلهان	
30	ئایتەکین دەمیر		سەرڤەت ئەرچکت	
31	شادییە کاچکار		دیجلە ئاینوگ	
32				

بازنە	ئەنقەرە ٢	ئیزمیر ١	ئیزمیر ٢	ئەدەنە	سەمسور
1	موستافا سارسولوك	ئەرتوغرول کورکچو	موسلیم دۆغان	مەرال دانیش بەشتاش	بەهجەت یلدرم
2	سۆنگول ئەرۆل ئابدیل	مولکییە بیرتانە	گولستان کلچ کۆچییگیت	ریدوان توران	کەمال بولبول
3	تایلاند ئالتونای	موسا ئالتان	سولەیمان گوندوز	شەهاب بۆلکان	مەحمود ئۆزدەمیر
4	ئایفەر بالکچ	سەمرا ئورونۆك	ئەیلەم یلدز	گونەی موتلوهان	ئاینەن یلماز
5	عبدوڵ کۆچ	بایرام ئەرجان	ئیبراهیم ئاکن	دەریا چیچەك ئار	بیرسەن تونچ
6	عیسمەت یالچنکایا	دەریا ئۆز	ئازل ماسانچ	باریش کەرابیك	
7	فیردەڤس کانتارچ	ئۆمەر بالکاش	جەمال بچاك	ئیسماعیل باشاران	
8	کامبەر ئاتەش	لەتیفە جانان کاپلان	حوسین ئاز	فەریدە ئیشیل پەینیرجی	
9	هاتیجە چەڤیك	ئەکمەد ئۆنەرگە	هەدییە تەکین	رەشیت ئەرتاش	
10	تاجیرە باکتاش	ئایشە ئەرکەك	ئێمدات ئاتاش	فەیروزە گوموش	
11	عابدولکانی تاتلسو	هانیفە بوداك	ئولکو یالچنکایا	خدر کۆلومان	
12	نورسەل ئاراس	نەڤزات ئالکان	ئایشە ئۆزەن	ئەمرە بۆزان	
13	کوبیلای ئاکمان	نیهاد یلدرم	حامدی ئۆزتورك	ئەبدولکەریم ئاسلان	
14	موشەرەف گەچەر			مەحمەت زاکیر کارابۆغا	
15					
16					
17					
18					
19					

بازنە	ئسپارتا	مەراش	کارابوك	کارامان
1	باهادر چۆپور	ئازیز تونچ	سادك ئوچاك	سامی ئاجار
2	هاکان ئەکین	عایشەنور ڤائیزۆغلو	زەکەریا یلدرم	شادییە یورتسەڤەر
3	ئۆمەر کارتال	ئالی گەنجەر		
4	فاتما سیبەل مەلیکە	نوران ئەمیر		
5		ئەمرە گەنچ		
6		مەریەم یلدز		
7		کیفایەت جەیلان		
8		محەمەد سەرکان ئۆزتورك		
9				
10				
11				
12				

ئافیۆن	ئاگری	ئاکسارای	ئاماسیا	ئەنتالیا	ئەردەخان	ئارتڤین	ئایدن	بالکەسیر	بارتن
مەمەد بایراکدار	لەیلا زانا	ئیسماعیل دۆیگون	ناجیە چیگدەم ئاتالای	ماکك ساروهان ئۆلوچ	تاشکن ئاکتاش	ڕەجەب دەمیرجی	دۆگان ئەرباش	جعفەر چەلیك	دیرەن جەڤاهیر شەن
ڤەدا چەلیك	بەدران ئۆزتورك	قیمەت تەمەل	مستەفا ئیرماك	جەڤدەت چاگلار	پەروین تومبول	مەهمەد ئەمین ئینجە	بیرسەن تەمیر	بەدری ئارك	نورسەعید تەككول
ئیسماعیل کاچماز	دیرایەت تاش دەمیر	مەحمەد بالتاش	نورەدین ئالکان	دەنیز یلدرم			مامموت نەجار	ئەسەنگول بەشلی	
جاڤیدان نیزام ئۆغلو	مەحمەد ئەمین ئیلهان			نورای ئەرچاگان			سەڤای ئاککان ئاچچ	فاروز نافیز ساین	
ڕەمزی باشار دیکمەنیلدز				ئیسحاق قاهرامان			ئابدولناسر سوباش	ئاهمەت زەکی ئاچککۆز	
				سۆنگول شارکل			ئایفەر دەمیرەل	ئایشە ئیشك	
				بایرام ئاردك			مەهمەت گۆجەکلی	هایرەتتین شەن	
				ڤیردەڤس سەما تاتل				گولیستان ئادسان	
				ئەمرا تۆك					
				ئێلکین مانیا					
				کامیلە یلماز					
				هولیا دەمیر					
				شێخموس دەمیر					
				بوکسەل گۆنول					
قەرس	**کاستامۆنو**	**کایسەری**	**کلس**	**کرککالە**	**کرک لارەلی**	**کرشەهیر**	**کۆجاعەلی**	**کۆنیا**	**کوتاهیا**
ئایهان بیلگەن	سەچکین کر	سولتان ئۆزجان	شاهین ئەشپرا	ئەمینە نیلوفەر ئاتامان	ئۆنور شاهین	قاسم کسا	عەلی حەیدەر کۆنجا	حوسین ئۆزکان	ئۆزجان کلچ
شافاك ئۆزانلی	یەتەر پۆلات	کالیپ گولەر	بەنگیدار جەنگیز	محەمەد بۆزتەمیر	فەردانە شەڤتال ك	هاتیجە سەزگین	زاکیرە دوندار ئایدین	شازییە شەنەر	ئیبراهیم ئۆزەن
ئۆندەر فیدانبۆی	زەینەل شەنتورك	نوران ئەرگەن	گولخان ئاکنج	ماشەڵا کۆیسو			ئیبراهیم ئەرگین	کاموران تەکین	ئایسون جەرەك
		مەهمەت بایراك					سەڤدا ئۆزەر	سەراپ کایا	بەیهان ئەرۆغلو ئەر
		فوندا تەمەل					حەسەن سەنجار	عەدنان سەیهان	
		گوزەل ئۆزدەن					بەدیا سالهان	حامیدە کایا	
		تولای کلنچدەنیز					ئەحمەد ئۆکویوجولار	حوسەین مەرتۆگلو	
		فورات ئالتونتۆغلو					ئایتەن یلماز		
		فاروك ئۆکویوجو					توران بالچنکایا		
							خالیدە ئاگما ئەنجو		
							سەڤگیل ئۆلان		

ئێلە	بایبورت	بیلەجیک	چەولك	بەدلیس	بۆلو	بوردور	بورسا	چاناککالە	چانکر
ئایشە ئاجار باشاران	ئابدولکادیر جانالر	پەریهان کاراکۆچ	هشیار ئۆزسۆی	میزگین ئێرگات	گونەر یاڤوز	جەلال چیچەك	ئاسیە کۆلچاك	ئۆزلەم ئەرگون ئاچەنال	سەلڤیناز گۆچمەز
ڕاجی بیلیجی	سەڤیم دەڤریم	ئۆمەر ئۆگە	مەحمود دەمیرەل	مەحمود جەلادەت گایدال	ئەوزاد سانجاك	بەتول ئایلان	مەتین کلچ	عزمەر فاروق کنچ	حوسەین کاراکاش
سعادەت بەجەریکلی			هاتیجە کاڤران	ئیبراهیم ئاسلان	ئیبراهیم یۆلجو	خەلیل چای	شاهین ئاکن	عادیلە یالچن	
ئالی ئاتالان							فاتما ئۆزەن چەرەنچە	سینان ئەکینجی	
							حوسێن ئارماگان		
							مولکییە ئەریش		
							ڕاهیم دەدە		
							بەرتال جامکران		
							چیچەك چەلەبی		
							مەهمەت دەنیز بویوك		
							خەتیجە ئاتەش		
							یلماز ئادیامان		
							هامزا کاراکۆسە		
							مونەسرا گەچیملی		
							محەمەد فەریت چەلیك		
							ئایگول سار		
							موزەففەر یازج		
							فیگەن ئۆڤات		
مەلاتیا	مانیسا	مێردین	مێرسین	موگلا	مووش	نەقشەهیر	نیگدە	ئۆردو	عوسمانیە
ئایدن ئەردۆگان	ئایدن ئەردۆگان	میتهاد سانجار	دەنگیز میر فورات	حوریەت قەرەدەنیز	بورجو چەلیك	کەڤسەر یالچن	هامزا ئۆزکان	نورەدین ئینجە	خەتیجە بەتول چەلە
پەریخان یوجەکایا	یوکسەل بوداك	گولسەر یلدرم	چیلەم ئۆز کوچوککەلەش	محەمەد پۆلات	ئاهمەت یلدرم	عیرفان توران	ئیپەك ئەکرەم	تولای کۆچاك	محەمەد ئاتش
شەمسەدین پۆلات	ئابیدین باشبۆگا	ئەرۆل دۆرا	محەمەد ئالچ	پەریخان ڕەسولۆگوڵار	نیعمەت سەزگین	گولفەر کەسکین	سەلاحەدین ئاراس	فاتیمە ئاکالن	ئابدولسەلام کلچ
ئەبرو ئەرگەن کۆرکماز	سەما سونبول	مەهمەت عەلی ئاسلان	ئەکرام فورال	ئایلا ئابلەیلا				فاتما یالچنکایا	لاتیف کاپلان
ئیبراهیم ئولوتاش	عەلی ڕزا ئۆزمەن	ئەنیسە گونەیلی	عەلی ئانرڤەردی	دیبا یلدز				ئۆسمان گونگۆر	
ئابوزەر یاڤاش	عەمەر تاشکن	ئەرۆل گورەل	پەلین کاهیلۆگوڵار	محەمەد ئەمین گەرس					
	حامید باروتچو		ئۆزلەم شەن						
	ئایتەکین کاراپاچا		هالوك چەلیکتاش						
	دیلان ئۆتوك		گولخان ئۆزلو						
			سولێمان ئەرزغلو						
			مولیا دۆغان						

جۆروم	دەنیزلی	دێرسم (تونجەلی)	ئامەد	دوزجە	ئەدیرنە	ئەلازیز	ئەرزینجان	ئەرزرۆم	ئەسکیشەهر
شەرەف کاراکاش	پەریهان ئوگە	ئالیجان ئۆنلو	ئیدریس بالوکەن	نەریمان بیرگول هاکان	سەدات زمبا	ئۆرهان دەمیربەگ	هاسان ئولوجان	سەمەر ئاکچنار بایار	ئشك پۆلات
مەلیها ئوشودور	ئاهمەت توران	ئەدیبە شاهین	نورسەل ئایدۆغان	ئالی شەکەر	خالیدە دەمیرکاپ	سەعید ئالی یۆروکۆغلو	گولسوم کایا	کامیل ئایدن	نورەدین ئالدەمیر
ئومیت کوچوکبایاتل	ئەمینە یالچن		نیعمەتوڵا ئەردۆگموش	عبولرحمان ئۆگوز	محەمەد شەریف ئۆنەر	تورکان بینگۆل		شیار ئارسلان	فاتما جورکا
هاسیبە بەیاز	ئایفەر ئینانْ		فەلەکناس یوجا			ئیبراهیم بینگۆل		زەلیخا دوندار	عەبدولقادر کابول
	ئۆزگور چاڤوشۆغلو		ئالتان تان					زاهیر ئوزون	محەمەد لەتیف چەلەبی
	ئەحمەد سار		چاغلار دەمیرەل					زەینی مەتە	نەرمین کایا
	جەنگیز ئەلبەنزەر		زیا پیر						
			ئیمام تاشجەر						
			سیبەل بیگیتالپ						
			ئەدیب بەرك						
			نەسرین میلال شانل						

ڕیزە	سەکاریا	سامسون	سێرت	سینۆپ	ڕوحا	شرناخ	سێواس	تەکیرداگ	تۆکات
تورگای کۆسە	نەسلین گوموش	ئێلهان جورە	کادری یلدرم	ئایشەگول کافکاس	عوسمان بایدەمیر	فەیسەل ساریلدز	سەمرا تەمەل	ئوموت ئشك	مورات تۆپراك
مستەفا یلدز	دورسون یلدز	ئومیدە ئایسو	بەسیمە کۆنجا	ئایلا تۆکماك	دیلەك ئۆچ ئالان	لەیلا بیرلیك	ئایدن مورات کەلکیلی	شەهناز کایا	ئیحسان بایری
مەولودە چەلەبی	ئایشەگول ئالتنتاش	سائیت کۆجامان	فاتیە دالگال		ئیبراهیم ئایهان	فەرهاد ئەنجو	ڤەلی یانگن	سادی ئۆزدەمیر	ساتلمش ڤار
	جومهور ئاتای	نورای بەدیرکوروم			لەیلا گوڤەن	ئایجان ئێرمەز	جەڤات ئاکتاش	موهسین کۆچاك	گولجان گوموش
	موشەڕەف سەراپ یۆلجو	ئاهمەت چاگن			زیبیا چالشکان		چیگدەم ئۆرهان	هەلین کنای	کادیر ئاککایا
	فیگەن کاراتاش	ئەمرە سار			فەریدون یازار			توفان چاڤاش	
	ئالی چۆپراك	بیرسەن ئایدن			یوسوف گەچگەل				
		عبدولرحمان قەرەدەنیز			ئیبراهیم ئۆڤابەیلی				
		ڕامازان چاڤدار			سەڤینچ ئێزۆل				
					هاجیرە ئاکسۆی				
					یوسوف یەتیم				
					گولجان ئاقچ				

دیلۆک	گیرەسون	گوموشهانە	جۆلەمێرگ	هاتای	ئیدر
مەحمود تۆغرول	فیلیز چاکر	هایاتی گونال	سەلما ئێرماك	سەرڤەت کاڤوکۆغلو	محەمەد ئەمین ئادیامان
یوردوسەڤ ئۆزسۆکمەنلەر	نالان جۆشکون	دەریا ئویسال	نیهاد ئاکدۆغان	شوکران داغ	کزناز تورکەلی
ئۆسمان دەمیرجی	هوسەیین کوچوکایدن		عبدوڵا زەیدان	کەرەم ئالبەند	
ئەمینە ئاککوش چیچەك	عبدوڵا ئەرۆل			بەدی دومان	
هاسان سار				ئەرجومەنت کیمیۆن	
بەریڤان ئۆزپۆلات				موحسینە تاشان	
سولتان بایندر				محەمەد ئۆغور	
دیلەك بویوککایا				سەمیرە بوز	
سالمان تولوملو				ئۆزگور ئایدن	
یوردانور موتلو				چەتین ساکاڵ	
جەزایر بۆزان					
ئومت باران					
ترابزۆن	ئوشاك	وان	یالۆڤا	یۆزگات	زۆنگولداك
هوسەیین تاکا	جەنگیز گوڤەن	فیگەن یوکسەکداغ شەنۆغ	جەمیل ئەلدەن	کەرەم ئیشلەر	فیلیز ستەپەنسۆن
توران چاڤوشۆگلو	محەمەد ئاجەبەك	لەزگین بۆتان	سۆنگول هاجۆغلو	خەتیجە توجار	مەتین کلچ
تورسون بایدار	ئەلیف شاهسن سرلۆگلو	نادیر یلدرم		شوکرو ئالماز	شاهەستە سالمانۆغلو
محەمەد مستەفا ئۆلجایتو		توگبا هەزەر		خلیل کەسمەز	فاهری بۆزباش
موگە یامانیلماز		ئادەم ئۆزجانەر			بەدیرهان گونەش
بولەنت گونگۆر		بەدیا ئۆزگۆکچە			
		لوقمان ئەرگون			
		سەڤدا ئالکان			

بەرنامەو مانیفێستی هەڵبژاردنی هەدەپە

هەدەپە لە هەڵبژاردنی ٧ی حوزەیراندا زۆر بە بەرنامە مانیفێست (کارنامەی هەڵبژاردن)ی خۆی دارشت، هەوڵیدا لەسەر کۆی پرسەکان سەرنجی کراوە بۆ دەنگدەرانی تورکیا بخاتەروو. ئەمەش لەپێناو راکێشانی زۆرترین دەنگی پێکهاتە جیاوازەکانی تورکیا. لەگەڵ ئەوەشدا هەدەپە سەرکێشیەکی گەورەی ئەنجامدا، چونکە لە دۆخی تێنەپەراندنی ١٠٪ دا، هەدەپە بێبەش دەکرا لە نوێنەرایەتی کردنی کورد و کەمینەکانی دیکە لە پەرلەمانی تورکیادا. بێگومان ئەو دۆخەش رێگەی خۆش دەکرد بۆ بنبەست گەیشتنی پرسی چارەسەری کورد لە تورکیادا، چونکە تا ئێستا هەدەپە تاکە ناوبژیوانی فەرمی نێوان سێکوچکەی (ئیمراڵی و ئەنکەرە و قەندیلە). بەنەمانی ئەم نێوەندگیریە ئەگەری قوڵبونەوەی زیاتری بارگرژیە ناوخۆیەکانی تورکیا چاوەروانکراوبوو.

بۆ ئەم هەڵبژاردنەش هەدەپە بەهەمان ئەزمونی هەڵبژاردنی ٧ی حوزەیران لە سەرجەمی سنوری تورکیادا کاردەکات بۆ گەیاندنی پەیامەکانی بەو چین و توێژ و کەمینانەی کە بەردەوام وەك ستەملێکراو گوتارەکانیان ئاراستەی حکومەتی ئەو وڵاتە دەکەن. لەدیارترینیشیان بریتین لە (ژنان، کرێکاران، کەمایەتی ئاینی و مەزهەبی و نەتەوەیەکانی وەك "عەلەویی، ئەرمەن، عەرەب، بلوجەکان و رەگەزی سێهەم" ...) ئەم راستیەش بە فرە رەنگی و گشتگیری و بەرفراوانی پاڵێوراوەکانی هەدەپەوە رەنگیداوەتەوە.

ئاژانسی هەواڵی فورات لەم بارەیەوە دەڵێت " لیستەکەی هەدەپە ئیسلامی، ئەرمەنی، عەلەوی، کرێکاران، ژنان، ژینگەپارێزان، چالاکەوانانی بواری هاورەگەزبازی و نوێنەری هەمو ئەو گروپانەشی تێدایە کە لە تورکیادا خۆیان بە ماف خوراو دەزانن ".

مانیفێستی هەڵبژاردنی پێشوی هەدەپە لە چواچێوەی ٤٩ لاپەرەدا بلاّوکرایەوە، بۆ ئەمجارەش هەدەپە چەند گۆرانکاریەکی بچوکی بەسەر ئەو بەرنامەیدا هێناوە، لەچوارچێوەی ٥٢ لاپەرەدا و لەژێر ناوی "مرۆڤایەتی مەزن ئاشتی مەزن" بلاّوی کردوەتەوە.

سەرەتای بەرنامەکە وەك ئاماژەیەك بۆ دۆخی ئێستای تورکیا بەم جۆرە دەستیپێکردووە"لەکاتێکدا بەرەو ١ی تشرینی دووەم دەچین هەموومان هێندەی ئەو نانەی دەیخۆین، هێندەی ئەو ئاوەی دەیخۆینەوە، هێندەی ئەو هەوایەی هەڵیدەمژین، پێویستمان بە ئاشتی، دیموکراتی و دادپەروەری هەیە".

مانیفێستی هەدەپە بۆ ئەم هەڵبژاردنە بەسەر ٨ تەوەردا دابەشکراون لە دیارترین تەوەرەکانیش پەیوەستن بە داکۆکیکردن لە (هێنانە ئارای ئاشی، بەدیهێنانی یەکسانی و دادپەروەری و ئازادی بۆ سەرجەم هاونیشتیمانیان لە تورکیا بەبێ جیاوازی ئیتنیکی و ئاینی و مەزهەبی و رەگەزی، بەدیهێنانی دادپەروەری

کۆمەڵایەتی ...)، بەڵام لەنێو ئەم هەشت تەوەرەدا چەند بوارێك بەتایبەتی لە بەرنامەکەدا پاکێجی تایبەتیان بۆ دارِژێراوە، هەوڵدەدەین چەند پرسێك لەنێو ئەو تەوەرانەدا هەڵبژێرین و ئاماژەیان بۆ بکەین، لە دیارترینیشیان:

1. **داکۆکیکردن بۆ چاکسازی لە سیاسەتی ناوخۆ و دەرەوەی تورکیا**

- **لەسەر ئاستی سیاسەتی ناوخۆ**

١. هەڵوەشاندنەوە و هەڵگرتنی بەربەستی یاسای بەدەستهێنانی ١٠٪ی دەنگەکان، کە لەئێستادا بوەتە یەکێك لەرێگرە دیارەکان لەبەردەم کەمینەکان و پارتە بچوکەکان، کە بەم هۆکارە ناتوانن نوێنەری راستەقینەیان لەرێگای پارتێکی سیاسیەوە بنێرنە پەرلەمانی تورکیا. لەپێناو فرە رەنگترکردنی پەرلەمان، هەدەپە رایگەیاندوە کە یەکێك لەکارە پێشینەکانی پەرلەمانیان بریتی دەبێت لە هەڵوەشاندنەوەی ئەو بریارە. تاوەکو پارتەکان بەپێی رێژەی ئەو دەنگانەی بەدەستیدەهێنن نوێنەرایەتییان لە پەرلەماندا هەبێت.

٢. دژایەتی پرۆژەکەی ئەردۆگان و ئەکەپە، کەخۆی دەبینێتەوە لە گۆرینی سیستمی حکومرانی تورکیا لەپەرلەمانیەوە بۆ سەرۆکایەتی، ئەمەش لەرێگای هەمواری دەستورەوە.

٣. هەدەپە ئەولەویەت دەبەخشێتە هێنانە ئارای دەستوورێکی دیموکراتی، دەستورێك کە لەسایەیدا نکوڵی لە شوناسی هیچ نەتەوەو رەگەزێکی جیاواز نەکرێت و فەراهەمی ماف و ئازادییە سیاسی و مەدەنیەکان بکات. چونکە "گەیشتن بە دیموکراسی پێویستی بە دەستوری دیموکراسی هەیە".

هاوکات هەدەپە بەشێوەیەکی روون دژایەتی خۆی بۆ سیستمی سەرۆکایەتی نیشانداوە، ئەو گۆرِانکارییانەی نێو دەستووریش پەسەند ناکات کە بناغەکانی ئەو سیستمە دادەمەزرێنن، واتە لەگەڵ گۆرینی دەستوردا، هەدەپە پشتیوانی گۆرینی سیستمی پەرلەمانیی نیە بۆ سەرۆکایەتی.

٤. دۆزینەوەی چارەسەر بۆ کێشەی کورد بەرێگای ئاشتیانەو میکانیزمی دانوستان، هەوڵدان بەرەوپێشبردنی پرۆسەی ئاشتی و دیموکراتی لەرێگەی کاری پەرلەمانیەوە.

٥. وەستاندنی جەنگ و خوێنرێژی و هێنانە ئارای دۆخی "ئاشتی تا کۆتایی".

٦. کەمکردنەوە و سنوردارکردنی دەسەڵاتەکانی سەرۆك کۆمار بۆ ئاستی سیمبولی.

٧. ئەگەر هەدەپە گەیشتە دەسەڵات کاردەکات بۆ پیادەکردنی سیستمی هاوسەرۆکایەتی لە سەر ئاستی دەسەڵاتە باڵاکان.

٨. هەڵگرتنی پارێزبەندی دیپلۆماسی **(حصانة الدبلوماسية)** بۆ دامەزراوەی ئاسایشی نیشتمانی و پەرلەمانتاران. هاوکات پارێزبەندی دیپلۆماسی پەرلەمانتاران تەنها لەچوارچێوەی گوزارشتکردن لە بیرورِادا پارێزبەندی دەهێڵرێتەوە.

٩. کەمکردنەوەی موچەو ئیمتیازاتی مادی پەرلەمانتاران.

١٠. پێداچونەوەی تەواو بەسیستمی دادوەری و ئەو یاسا ئەمنیانەی کە سنور بۆ ئازادیەکانی هاوڵاتیان دادەنێن.

١١. کارکرن لەپێناو کۆتای هێنان بە ناوەندێتی لە بریاردان، مەرکەزیەت و ناوەندێتی برِیاردان واتە کۆکردنەوەی دەسەڵاتەکان لە یەك دەستدا، ئەمەش دیکتاتۆریەت بەرهەم دێنیٚ، باشترین رێگا چارە بۆ ئەم دۆخە بریتیە لە جێبەجێکردنی پرۆژەی لامەرکەزیەت و نا ناوەندێتی، ئەوەش بەرێگای خۆبەرێوبەری دیموکراسی، واتە رێگەدان بەخەڵکی کە خۆیان ناوچەکانیان بەرێوەبەرن، ئەمەش پێکهێنانی هەیکەلی ئیداری و دیموکراسی لێدێتە بەرهەم."خۆبەرێوبەری بۆ بنیاتنانی تورکیای سەدەی ٢١ پێویستییەکی ژیانە"، "گەرەنتی یەکێتی ئارەزومەندانەیە و ناونیشانی چارەسەری دیموکراتیە" جێبەجێکردنی ئەم هەنگاوە باشترین لەمپەر لەبەردەم دەسەڵات و سەڵاحیاتەکانی ئەنقەرە و سەرۆکدا دروستدەکات.

١٢. هەڵگرتن و کۆتایی هێنان بە پرۆسەی پاراستنی گوندەکان و بەسزا گەیاندنی گشت ئەو جەردەوانانەی (پاسەوانی سنور) کە لەماوەی ٣٠ ساڵی رابردو دەستیان هەبووە لە رشتنی خوێنی هاوڵاتیانی سڤیلی باکوری کوردستاندا. هاوکات گشت دامەزراوە جەنگیەکانی کە بۆ ئەم مەبەستە دامەزراون هەڵبوەشێنەوە، وەك نمونەی ژیتێم (JITEM). دواتر قەرەبووکردنەوە و هاوکاریکردنی گشت ئەو خانەوادانەی لەسەر دەستی ئەم هێزانە زیانی مادی و گیانیان بەرکەوتوە لەرابردودا.

١٣. هەڵوەشاندنەوەی دەستەی (ئەنجومەنی ئاسایشی نیشتیمانی) کەپاش کودەتای ساڵی ١٩٨٢ دروستکراوە و پێك دێت لە (سەرۆك کۆمار و سەرۆك وەزیران و سەرۆکی هێزە چەکدارەکان).

- **لەسەر ئاستی سیاسەتی دەرەوە**

١. پەیرەوکردنی سیاسەتی ئاشتیانە لەسەر ئاستی پەیوەندیەکانی دەرەوەو کۆتاییهێنان بە سیاسەتی دەست تێوەردان لە بارودۆخی ناوخۆی ولآتان.

٢. هەوڵدان بۆ کۆتاییهێنان بەشەڕی ناوخۆی سوریاو هاوکاری کردن لەهێنانەکایەی چارەسەرێکی ئاشتیانە لەسەر بنەمای پێکەوە ژیانی گەلان و یەکسانی.

٣. کارکردن لەپێناو ناساندن و داننان بەو ئیدارە خۆبەڕێوەبەری دیموکراتییەی "گەلی رۆژئاوا".

٤. رێگری لە بەکارهێنانی خاکی تورکیا بۆ پەرینەوەی چەکدارە توندرەوەکان بۆ نێوخاکی سوریا و هەوڵدان بۆ چارەسەری کێشەی ئاوارەکان لە خاکی تورکیا.

٥. پاڵپشتی کردنی فەلەستینیەکان بۆ راگەیاندنی دەوڵەتی سەربەخۆ و گێرانەوەی مافە زەوتکراوەکانیان، کارکردن بۆ دانانی سنور لەبەردەم داگیرکاری و ستەمکاری حکومەتی ئیسرائیل.

٦. پێشنیاری چارەسەرکردنی کێشەی نێوان یۆنان و تورکیا نیوە دورگەی قوبرس.

٧. لابردنی گەمارۆی ئابوری لەسەر ئەرمینیا و کارکردن بۆ دەستپێکردنەوەی پەیوەندییە سیاسی، ئابوری، دبلۆماسی و کۆمەلآیەتیەکان. لەگەڵ گەلی ئەرمینیدا، ئەمەش بەکردنەوەی سنور کە تاك لایەنە حکومەتی تورکیا بەروی ئەرمینیادا دایخستوە.

٨. هەوڵدانی زیاتر بۆ گرتنەبەری ئەو رێکارانەی کە تورکیا نزیك دەکاتەوە لە ئەندامبون لەیەکێتی ئەوروپا.

٢. داکۆکیکردن لە مافی ئافرەتان

هەدەپە پاکێجی تایبەتی ئاراستەی چینی ئافرەتان کردوە، ئەوەش لەپێناو زیاتر فەراهەمکردنی ماف و ئەرکەکانیان. هەدەپە بانگەشە بۆ یەکسانی نێوان ژن و پیاو دەکات، لە ئەرك و مافدا. تەنانەت ئامادەی نیشانداوە مافی ئازادی ببەخشنە رەگەزی سێهەم و رێگریەکانی بەردەم هەڵبژاردنەکانی ئەو توێژەش هەڵبگرن.

ئافرەتان توێژێکی چالاکی کۆمەڵگای تورکیان، بەلآم بوارێکی کەم لە بەردەمیاندا رەخساوە بۆ مومارەسەکردنی مافەکانیان، لەبەر ئەمەش هەدەپە ئامانجیەتی لەرێگەی پارتەکەیەوە ئەو بۆشاییە لە

کۆمەڵگای سیاسی تورکیادا پڕ بکاتەوە، ئەمەش بە فیعلی لەهەنگاوەکانی رابردوی هەدەپەدا رەنگیدایەوە، بۆ نمونە لە هەڵبژاردنەکانی ٧ حوزەیراندا هەدەپە خاوەن زۆرترین کاندیدی ئافرەت بوو. بەجۆرێك هەدەپە ریزبەندی یەکەمی گرتبوو لەنێوان هەر ٢٠ پارتەکەی تورکیادا، لەکۆی ٥٥٠ کاندید، ٢٦٨ ئافرەت لە لیستەکەیدا کاندید کردبوو، ئەمەش بەرامبەر بوو بەرێژەی ٤٨٪ کاندیدەکانی، دواتریش توانی لەکۆی ٨٠ کاندیدی دەرچودا ٣١ ئافرەت بگەیەنێتە پەرلەمان، هاوتا بوو بەرێژەی ٤٠٪ ی دەرچوانی لیستەکەی، بەم شێوەیە زۆرترین رێژەی ئافرەتانی دەرچوو لەنێو هەدەپەدا بەدیدەکرا، بە بەراورد بە سێ پارتەکەی دیکە.

بۆ ئەم هەڵبژاردنەش بەهەمان شێوە هەدەپە ئامانجیەتی رۆڵ و بەشداری ئافرەتان لە پەرلەمانی تورکیادا ئەکتیڤ بکات، لەم پێناوەشدا کۆی ٨١ پارێزگای تورکیادا هەدەپە لە ٧٨ پارێزگادا کاندیدی ئافرەتی دیاریکردووە. دیارترین پەیامەکانی هەدەپە بۆ ژنان لەمانیفێستی هەڵبژاردنی ١ی تشرینی دووەمدا بریتین لە:

١. دانانی وەزارەتێك بۆ گرنگیدان بە مافی ئافرەتان.
٢. یەکسانی لەکرێی کار و ماوەی کارکردنی نێوان ئافرەتان و پیاوان.
٣. دابینکردنی هەلی یەکسان بۆ ئافرەتان هاوتای پیاوان لەسەرجەم بوارو کایەکاندا، ئەوەش بە نەهێشتنی جیاوازی تایبەتمەندی نێوانی هەردو رەگەز.
٤. گرنگیدان و چاودێریکردنی ئافرەتانی خاوەن پێداویستی تایبەت.
٥. چاودێریکردن و هاوکاریکردنی ئەو ئافرەتانەی کە خێزانەکانیان لەدەستداوە.
٦. جێکردنەوەی سیستمی هاوسەرۆکایەتی بۆ ئافرەتان نەك تەنها لەسەر ئاستی پارتەکان بەڵکو لەسەر ئاستی (هاوموختاری، هاوسەرۆك وەزیرانی، هاوسەرۆك کۆماری ...).
٧. رێزگرتن لەزمانی دایك لە سەرجەم دام و دەزگا فەرمیەکاندا، هاوکات پەروەردە بە زمانی دایك کە خزمەتگوزارییەکی گشتییە پێویستە وەك مافێك بۆ هەمووان پەسەندبکرێت واتە"لەپاڵ فێرکردنی زمانی فەرمیدا کە زمانی تورکییە، پەروەردە بە زمانی دایك کە خزمەتگوزارییەکی گشتییە بۆ هەمووان فەراهەم بکرێت".
٨. ٨ی مارس رۆژی جیهانی ژنانە بکرێت بە پشوی فەرمی لەتورکیادا.
٩. بەگژداچونەوەی زاڵدەستی و سیستمی پیاوسالاری، دانانی سزای یاسایی دژ بەتوندوتیژی رەگەزی بەرامبەر و بەرزراگرتنی کەرامەت و گێرانەوەی رێز بۆ ئافرەتان.
١٠. بڕینەوەی بیمەی کۆمەڵایەتی بۆژنانی بێکار و ناوماڵ.

٣. داکۆکیکردن لەپرسی گەنجان و لاوان

گەنجان سێکتەرێکی گرنگی بەرنامەی هەڵبژاردنی هەدەپەیان بۆ دابینکراوە، هەدەپە لەرێگای پاکێجێکەوە سیاسەتی پارتەکەی ئاراستەی گەنجانی تورکیا کردوەو تیایدا چەند خاڵێك بۆ چارەسەرکردنی کێشەکانیان خسەوەتە روو، لەدیارترینیشیان بریتین لە:

١. دابینکردنی هەلی کار و ئاسانکاری کردن بۆ پرۆسەی خوێندن بەیەکسانی لەسەرجەم خوێندنگەو پەیمانگا و زانکۆکاندا.

٢. ئەکتیڤ کردنی رۆڵی پێگەیاندنی زانکۆکان و رەخساندنی هەلی یەکسان بۆ دامەزراندنی دەرچوانی زانکۆ.

٣. دامەزراندنی وەزارەتی لاوان بۆ ئەکتیڤ کردنی چالاکی گەنجان.

٤. کەمکردنەوەی مافی دەنگدان لە ١٨ ساڵ بۆ ١٦ ساڵ، کەمکردنەوەی مافی خۆکاندیدکردن بۆ نمونە لەپەرلەمان لە ٣٠ ساڵ بۆ ١٨ساڵ.

٥. هەدەپە هێزێکی مەدەنیە و دژی چەکە، بەم هۆکارەش دژە بە بریاری ئیلزامی خزمەتی سەربازی بۆ گەنجان و نەدانی باج لە بەرامبەر ئەنجامنەدانی خزمەتی سەربازیدا.

٦. دانانی پرۆژەی (پسولەی ژیانی گەنجان) کەخۆی دەبینێتەوە لەئاسانکاری کردن لە چونە ناوەوەی گەنجان بۆ شوێنە گەشتیاری و کۆمەلأیەتی و رۆشنبیریەکان بەبێ بەرامبەر.

٧. دانانی یاسایەك کە مانگانە بری ٢٠٠ دۆلار ببەخشێتە چینی گەنجان لەنێوان ١٥–٢٥ ساڵ لە هەردو رەگەز، وەك بەشێك لەمافەکانیان بۆ دابینکردنی پێداویستیەکانیان لەبواری پەیوەندی و گواستنەوەدا.

٨. ئازادی دەست پێراگەشتنی گەنجان بە بەکارهێنانی ئەنتەرنێت و هێڵە ئەلکترۆنیەکان.

٩. کارکردن بۆ بەگژداچونەوەی ماددە هۆشبەرەکان و کردنەوەی سەنتەرو رێکخراوی چاودێری تایبەت بەم بوارە بۆ چارەسەر و سەرقاڵکردنی ئەو لاوانەی بەدەست ئەم کێشەیەوە دەناڵێنن.

٤. داکۆکیکردن لە مافە کۆمەلاّیەتیەکان و بەدیهێنانی دادپەروەری کۆمەلاّیەتی

هەدەپە پاکێجێکی تایبەت کردوە بە مافە گشتیە کۆمەلاّیەتیەکان و بەلّێنی چاکسازی داوە لەسیستمی پەروەردەو ئابوری و تەندروستی تورکیادا، هاوکات باسی لەمافی مندالاّن و بەتەمەنەکان و کەم ئەندامان و چینی هەژاران و کرێکارانیش کردوە.

لەو چوارچێوەیەشدا هەدەپە بەلّێنی داوە بە:

١. داخستنی زیندانی مندالاّن لەتورکیادا.
٢. بەگژداچونەوەی رەگەزپەرستی دژ کۆچبەران و پەنابەران.
٣. بەرزکردنەوەی موچەی هاولاّتیان لەسەرجەم سێکتەرەکانی کارکردندا، بەجۆرێك کەمترین موچە بریتی بێت لە ١٨٠٠ لیرەی تورکی لەمانگێکدا، بەرزکردنەوەی هاوکاری کۆمەلاّیەتی بۆ خێزانە کەمدەرامەتەکان بۆ ٦٥٠ لیرەی تورکی لەمانگێکدا.
٤. کەمکردنەوەی دیاردەی بێکاری و کەمکردنەوەی کاتەکانی کار لەهەفتەیەکدا بۆ ٣٥ سەعات، دروستکردنی سندوقی هاوکاری بۆ ئەو کرێکارانەی بەهەر هۆکارێك بێت کاریان دەست ناکەوێت.
٥. برینەوەی ٢٤٥ لیرە بۆ ئەوانەی هیچ مولّکێکیان نیە وەك هاوکاری بۆ بەکرێگرتەی مولّکی گشتی یاخود تایبەتی.
٦. هاولاّتیان بتوانن مانگانە بری زیادەی ١٠ مەتر چوارگۆشەی ئاو و ١٨٠ کیلۆ وات کارەبا بەبێ بەرامبەر وەربگرن...).
٧. مندالاّن و گەنجانی خاوەن پێداویستی تایبەتی خوار ١٨ سالّ دەتوانن لە تەواوی تورکیادا بەبێ بەرامبەر سود وەربگرن لە سەرچاوەکانی گواستنەوە گەیاندن.
٨. دابینکردنی بیمەی کۆمەلاّیەتی و چاودێری تەندروستی بۆ کەسانی (بەساڵاچو، خاوەن پێداویستی تایبەت، مندالاّنی بێ دایك و باوك، ئافرەتانی جیابوەوە لە هاوسەرەکانیان، هەژاران و کەسانی بێکار...)
٩. بوژانەوە و پالّپشتی کردنی کەرتی کشتوکالّ و دابینکردنی (ئاو کارەبا و پێداویستیە کشتوکالّیەکان) بە بێ بەرامبەر لە پێناو بەرزکردنەوەی ئاستی بەرهەمی ناوخۆ، دواتر ئاسانکاری هۆکاری گواستنەوە بۆ هەمان مەبەست.
١٠. هەولّدان بۆ دابینکردنی شوێنی نیشتەجێبون بۆ گشت هاولاّتیانی تورکیا وەك مافی سەرەکی هەموو هاونیشتیمانیەك.

١١. کارکردن بۆ ڕاگەیاندنی لێبوردنی گشتی بۆ "زیندانییانی سیاسی" و "زیندانییانی نەخۆش".
١٢. داخستنی گرتووخانەکانی تایبەت بە منداڵان، بۆ ئەو منداڵانەش کە بۆ ئەنجامدانی تاوان هاندراون ناوەندی پشتیوانی و پەروەردە دەکرێتەوە.
١٣. کردنەوەی بەندیخانەکان بەڕوی ڕێکخراوەکانی مافی مرۆڤ بۆ بەدواداچونی کەیسی بەندکراوان و ئاگاداربون لە ڕەوشی زیندانی کراون.

٥. داکۆکیکردن لە مافی کەمە نەتەوە و ئاینیەکانی تورکیا

هەدەپە لە پەیڕەوی ناوخۆی حیزب و بەرنامەی هەڵبژاردنیشدا وەك پارتێکی سیاسی بۆ گشت نەتەوەکانی تورکیا خۆی بەیان کردووە، نەك وەك پارتێك کە خۆی تەنها بۆ بەدەستهێنانی پرسی کورد یەکلا کردبێتەوە. ڕاستە هەدەپە پارتێکە هەڵگری ناسنامەی کوردییە، بەڵام بڕیاریدا ببێتە پارتێك جگە لە مافی کورد کە داکۆکی بکات لە مافی گشت کەمە نەتەوەکانی دیکەی تورکیا. لەوانەش (شیعە و عەلەوی و ئەرمەن و عەرەب و جەرکەس و جۆرجی و یۆنانی ...هتد). بۆ نمونە تەنها عەلەوییەکانی تورکیا ژمارەیان لە نێوان ١٠-٢٠ ملیۆن هاوڵاتی مەزەندەکراوە.

لەم پێناوەشدا هەدەپە هەوڵیداوە لەتەواوی ناوچە جیاکانی تورکیا و لەڕەگەزو نەتەوە و ئاین و مەزهەبی جیاواز کاندید دەستنیشان بکات و پشکێکی دیار بداتە کاندیدە عەلەوی و ئەرمەنەکان، تاوەکو لەڕێگایانەوە داکۆکی لەمافی مەزهەب و نەتەوەکانیان بکەن لە پەرلەمانی تورکیادا. بۆ نمونە دەربارەی کەمینەکان لە مانیفێستەکەدا ڕایگەیاندووە:

١. پێویستە عەلەویەکان بتوانن بەئازادی و بەبێ هیچ سانسۆرێك مومارەسەی پیرۆزیەکانیان بکەن و ناوەندە ئاینیەکانیان بەفەرمی بناسرێن.
٢. پێویستە هاوڵاتیانی بێ ئاین و بێ بروا مینبەرێکی ئازادیان لەسەرجەم دامەزراوە گشتییەکان بۆ تەرخان بکرێت، تا وەکو بتوانن بە ئازادی گوزارشت لە بۆچونەکانیان بکەن.
٣. ناچار نەکردنی کەمە ئاینی و مەزهەبە جیاوازەکان بۆ وەرگرتنی پەروەردەی ئاینی جیاواز، واتە خوێندکاران ئازادبکرێن لە وەرگرتنی وانەی پەروەردەی ئاینیدا.
٤. پێداچونەوە بەکاروباری وەزارەتی کاروباری ئاینی، گرنگردان بە ئاینە جیاوازەکان و هەوڵدان بۆ دورخستنەوەی دەستی دەوڵەت لە کاروباری ئاینیدا.
٥. دەربارەی ئەرمەنەکانیش هەدەپە ڕایگەیاندووە کە پێویستە پرۆسەی جینۆسایدی ئەرمەنەکان لەلایەن حکومەتەوە بەیاسا بناسرێت و دانی پیادا بنرێت. لەبەرنامەی هەڵبژاردنیەکەدا بەڵێنی ئەوە دراوە

کەبەمەبەستی "لێکۆڵینەوەو ئاشکراکردنی ئەو کۆمەڵکوژیی، ڕەشەکوژی و لەسێدارەدان، بێ سەرشوێنەکان و ئەو حاڵەتە هاوشێوانەی لە مێژوودا ڕوویانداوە کاری پێویست ئەنجام دەدرێت بۆ ئەوەی کۆمیسیۆنەکانی ڕاستییەکان بە زووترین کات دابمەزرێنرێن".

ئەم هەڵوێستانەی هەدەپە هۆکار بوو بۆ ئەوەی فیدراسیۆنی ئەرمەنییەکانی ئەوروپا بە پەیامێکی فەرمی جگە لەئەرمەنەکانی تورکییا داوا لە تورکەکانی تاراوگە بکات، تا لە هەڵبژاردنی ۷ حوزەیرانی پەرلەمانی تورکیا، دەنگ بە پارتی دیموکراتی گەلان(هەدەپە) بدەن. چونکە وەك لە بلاًوکراوەکەدا هاتبوو ڕایانگەیاندبوو "هەدەپە هێزێکی پێشکەوتوخوازە و بوونی هەدەپە لە پەرلەمانی تورکیا، واتە بوونی گروپێك کە پشتگیری لە ئازادی، یەکسانی و دادوەری دەکات". وەك چۆن هیوای سەرکەوتنیشیان بۆ هەدەپە خواست.[3]

٦. داکۆکیکردن لە ئازادی بیروباوەر و ئازادی بواری میدیا

جەختکردنەوە لەسەر ڕۆڵی گرنگی میدیا ڕەگەزێکی دیاربوو لەبەشە گرنگەکانی مانیفێستی هەڵبژاردنی هەدەپە، هەدەپە لەم بوارەدا ڕایگەیاندووە:

١. هەدەپە کاردەکات لەپێناو ئازادکردنی میدیاو دەرکردنی یاسایەك کە دەستکراوەیی ببەخشێتە ڕۆژنامەنوسان، ماف و ئازادیەکانیان بپارێزێت.
٢. پێشێلکاریەکانی ڕۆژنامەنوسان بەیاسا سنورداربکرێت.
٣. کۆتایی هێنان بە پرۆسەی سانسۆر لەسەر بواری ڕاگەیاندن لەدەستگەیشتن بەزانیاریەکان.
٤. هەڵگرتنی ئەو سانسۆر و فشار و لۆبیەی کە خراوەتە سەر تۆرە کۆمەلاًیەتی و هێڵە ئینتەرنێتیەکان لە تورکیادا.

---

3. بۆ زانیاری زیاتر بڕوانە:
European Armenian Federation for Justice & Democracy Supports the Peoples’ Democratic Party (HDP) in the 2015 Parliamentary Elections of Turkey

ئه نجامی هەڵبژاردنەکان و پێشبینی کردنی دەنگی لایەنەکان

ئەنجامدانەوەی هەڵبژاردنی پەرلەمانی تورکیا هەلێك بوو لەبەردەم پارتی (دادو گەشەپێدان– ئەکەپە) تاوەکو بەم دەرفەتە بتوانێت رێگەیەکی یاسایی بدۆزێتەوە بۆ بەرگرتن لە دوبارە سەرکەوتنی هەدەپە لە گەیشتن بە پەرلەمانی تورکیاو تێنەپەراندنی بەربەستی ١٠٪ی دەنگەکان. یەك لە هۆکارە سەرەکییەکانی دووبارەکردنەوەی هەڵبژاردنە، ویستی ئاکپارتی بوو بۆ ئەوەی جارێکی دیکە بتوانێ بەتەنیا دەسەلأت بگرێتە دەست. بۆ ئەم مەبەستە ئاکپارتی پێویستی بە ٢٧٦ کورسییە کە لە هەڵبژاردنی ٧ی حوزەیراندا ٢٥٨ کورسی بەدەستهێنابوو. واتە دەبێت لەم هەڵبژاردنەدا ١٨ کورسی زیاتر بەدەست بهێنێ. هاوکات سەرنەکەوتنی هەدەپە راستەوخۆ فەراهەمی بردنەوەیەکی گەورە بۆ ئەکەپە دەهێنێتە گۆڕێ، چونکە رێگا خۆشکەر دەبێت لەبەردەم ئامانجە ستراتیژیەکەی ئەردۆگاندا کە خۆی دەبینێتەوە لەبەردەم گۆرینی سیستمی پەرلەمانی بۆ سەرۆکایەتی لەرێگەی دەستورەوە. بەپێچەوانەشەوە سەرکەوتنی هەدەپە واتە شکستی ئەکەپەو گۆرینی نەخشەی سیاسی تورکیا، وەك ئەوەی لە ٧ی حوزەیراندا رویدا، هەدەپە لەو هەڵبژاردنەدا ئامانجی تێپەراندنی ١٠٪ی بەربەستی هەڵبژاردن بوو، بەلأم لە هەڵبژاردنی تشرینی دووەمدا ئامانجی بەرزکردنەوەی دەنگەکانیەتی.

بەگشتی چاوەروان دەکرێت لە ئەنجامدانەوەی هەڵبژاردنی ٢٠١٥/١١/١ دا ٣ ئەگەر روبەروی دەنگەکانی هەدەپە ببێتەوە:

١. ئەگەری تێنەپەراندنی بەربەستی ١٠٪ ئەمەش بەفەرمی کۆتایهاتنە بە پرۆسەی چارەسەری ئاشتی و دیموکراتی کورد لە تورکیادا. بەتایبەت کاتێك دەستپێشخەریەکانی تورکیا لەم روەوە بەدەرکەوتون، ئەوەش پاش پەلاماردانی بارەگاکانی پەکەکە لە باشوری کوردستان و شکاندنی ئاگربەستی دووسالەی نێوانیان، راگەیاندنی ئۆپەراسیۆنەکانی ناوخۆ بۆ دەستگیرکردنی ئەندام و هەوادارانی هەدەپە بە تۆمەتی لایەنگری پەکەکە، لە لایەکی دیکەش لێدوانی بەرپرسانی ئەکەپە گەیشتە ئاستی داواکاری بۆ سزادانی هەدەپە و وەرگرتنەوەی حەسانە لە پەرلەمانتارەکانی، دیوێکی دیکەی کۆی ئەو رووداوانە نیازی ئەکەپەیە بۆ شکستهێنان بە هەدەپە لە هەڵبژاردنەکانی ٢٠١٥/١١/١.
٢. تێپەراندنی بەربەستی ١٠٪ لەلایەن هەدەپەوە، بەلأم ئەگەر هەیە لەرێگەی رێوشوێنی پێشوەختە وەك (تەزویر، گواستنەوەی دەنگەکان، هەلپەساردنی پرۆسەی دەنگدان لە هەندێك ناوچەی باکوری کوردستان بە بیانوی خراپی دۆخی ئەمنی ...)، دەنگەکانی هەدەپە کەمبێتەوە بۆ خوار ١٣٪، لەبەرامبەریشدا ژمارەی کورسیەکانی دادەبەزن بۆ خوار ٨٠ کورسی پەرلەمانی.

٣. ئەگەری سێهەم دوبارە کردنەوەی ئەنجامی هەڵبژاردنەکانی ٧ی حوزەیران، هاوکات زیادکردنی ڕێژەی دەنگەکانی هەدەپە بۆ سەرو ١٣٪ بەتایبەت لە باکوری کوردستان، ئەوەش بەهۆی ئەو ڕوداوانەی ٣ مانگی ڕابردوی باکوری کوردستان و هەنگاوەکانی حکومەت دژ بە هاونیشتیمانیانی باکور و لایەنگرانی هەدەپە. وەك لە ئەنجامی زۆرێك لەڕاپرسیە پێشبینی کراوەکاندا هاتووە لە دوبارەکردنەوەی هەڵبژاردندا، هەدەپە نەك ١٠٪ دەنگەکان تێپەر دەکات، بەڵکو دەنگەکانی لە ١٣٪ بۆ ١٤٪ بەرز دەبێتەوە.

دەربارەی گۆڕانکاریی دەنگی لایەنەکان لەم هەڵبژاردنەدا بە پشتبەستن بە ئەنجامی ڕاپرسییەکانیان دەزگاو سەنتەرەکانی ڕاپرسی تورکیا، پێناچێت گۆڕانێکی ریشەی لە دەنگی لایەنەکاندا روبدات، ئەگەر هەیە تەنیا گۆڕانێکی ڕێژەیی لە دەنگی لایەنەکان بە بەراورد بە هەڵبژاردنی ٧ی حوزەیران بێتە ئاراوە. بەڵام چوار پارتە سەرەکیەکەی تورکیا (ئاکەپە، جەهەپە، هەدەپە و مەهەپە) لەم هەڵبژاردنەشدا دەگەنەوە پەرلەمان. هاوکات زۆرینەی ڕاپرسیەکان کۆکن لەسەر ئەوەی پارتی دادوگەشەپێدانی دەسەڵاتدار (ئاکەپە) لەم قۆناغەشدا ناتوانێت حکومەتی زۆرینە پێکبهێنێ، بۆ نمونە لە کۆی ٤٢ ڕاپرسی کە لەلایەن کۆمپانیا و دەزگاکان ئەنجامدراون، تەنیا پێنج ڕاپرسی دەڵێن ئاکپارتی ٤٤٪ی دەنگەکان دەباتەوە. لە کۆی ١٧ ڕاپرسی لەبارەی ژمارەی پەرلەمانتاری پارتەکان تەنیا دوو ڕاپرسی وا دەردەخەن کە ئاکپارتی دەتوانێ ٢٧٦ کورسی پەرلەمانی بەدەست بهێنێ و تا بتوانێت بە تەنیا حکومەت دروست بکات.

بەم شێوەیە و بە پشتبەستن بە ئەنجامی ڕاپرسییەکانیان پێناچێت لە هەڵبژاردنی ١ی تشرینی دووەمدا ئەنجامەکان زۆر جیاوازبن لە ئەنجامی هەڵبژاردنی ٧ی حوزەیران و گۆڕانکاری گەورە بەدوای خۆیاندا بهێنن.

ئەنجامی چەند راپرسیەکی کۆمپانیا و دەزگاو سەنتەرەکانی توێژینەوەی تورکیا

لەنێوان ٢٠١٥/٦/٨ – ٢٠١٥/١٠/١٥

دەزگاکان	کاتی راپرسی	ژمارەی بەشداربووان	AKP	CHP	MHP	HDP	ئەوانی دیکە
Sonar	10/15–8	3.000	40.5	27.3	15.2	13.1	3.9
Pollmark	10/7–3	5.184	43.9	25.4	14.8	12.3	3.6
Metropoll	10/7–4	2.526	42.5	26.3	16.3	13.0	1.9
Gezici	10/4–3	4.864	40.8	27.6	15.8	13.6	2.2
Samar	10/9–5	4.144	41.4	26.9	15.4	13.9	2.4
Andy-AR	10/6–3	1.764	42.6	27.1	15.2	12.1	3.0
TUSAR	10/1 – 9/28	3.041	42.95	26.40	14.60	12.9	3.95
Gezici	9/27–26	4.860	39.8	28.2	17.3	12.3	2.4
LRC	9/24–17	2.424	38.90	25.97	17.91	12.31	4.91
MAK	9/23–19	5.500	43.72	26.67	14.5	11.5	6.4
Konda	9/30	-------	41.7	24.8	16.4	12.3	4.9
Ada	9/21–19	3.000	44.7	27.6	12.9	11.8	3.0
Akam	9/23	1.214	38.88	27.74	14.46	14.58	4.34
ANAR-Denge-GENAR-Pollmark	9/13 – 8/27	157.907	44.2	25.4	14.0	12.5	3.9
Gezici	9/13–12	5.000	39.3	28.1	16.8	13.5	2.3
Konsensus	9/13–5	1.500	43.3	27.6	13.8	12.6	2.7
ORC	9/15–12	2.760	44.0	27.8	13.4	11.0	3.8
Sonar	9/13–5	---	38.2	28.0	18.2	13.7	1.9
Metropoll	9/5–2	2.540	41.4	27.3	15.3	13.0	3.2
Andy-AR	9/4	----	42.8	27.3	14.4	11.7	3.8
Varyans	9/3	15.000	43.9	26.2	14.1	12.3	3.5
KamuAR	9/2	5.249	42.29	25.97	18.65	11.87	1.22
ORC	8/25–22	2.450	43.7	27.5	14.3	11.2	3.3
Gezici	8/23–22	4.860	38.9	27.8	16.3	13.5	3.5
Argetus	8/23–19	2.960	42.6	25.5	15.4	12.5	4.0
AKAM	8/22	1.624	39.74	28.48	12.57	14.83	4.37
Perspektif	8/18–12	1.074	40.8	27.9	16.1	11.2	4.0
Metropoll	8/16–14	2.520	41.7	25.5	15.7	14.7	2.4
CHP	8/20	----	39	28	14	13	6
Gezic	8/18	----	39.2	26.4	16.2	14.1	4.1
Andy-AR	8/11–8	1.504	42.8	27.0	15.9	12.8	1.5
MAK	8/8–4	5.500	44.7	25.3	15.6	10.7	3.7
ORC	8/9–7	1.580	44.1	26.8	15.6	10.7	2.8
SONAR	8/4–7/24	3.500	42.9	25.2	10.7	10.3	4.6
Gezic	7/26–25	4.860	41.9	26.3	15.3	12.3	4.2
AKAM	7/25	1.412	39.89	27.47	13.75	14.52	4.37
ORC	7/15–11	3.200	43.9	27.0	15.5	10.9	2.7
Perspektif	7/13–8	1.224	41.3	26.2	15.5	11.3	5.7
Gezici	7/5–4	4.860	40.1	26.1	14.7	14.2	4.9
Andy-AR	6/28–25	1.556	42.8	27.3	15.4	11.7	2.8
Metropoll	6/13–9	2.473	41.6	25.1	16.2	12.9	4.2
IPSOS	6/8	1.570	45	25	14	12	3
هەڵبژاردنی گشتی	6/7	45.121.773	40.66	25.13	16.45	12.96	4.80

سەرچاوە: تۆری میدیای ڕوداو

سەرچاوەکان

١) گەیلان عەباس، پێگەی کورد و هەدەپە لە هەڵبژاردنی پەرلەمانی تورکیادا، ژوری توێژینەوەی سیاسی بزوتنەوەی گۆران، سلێمانی حوزەیرانی ٢٠١٥.

٢) گەیلان عەباس، ئۆپەراسیۆنەکانی تورکیا لە نێوان "پەکەکە و داعش"، ژوری توێژینەوەی سیاسی بزوتنەوەی گۆڕان، سلێمانی، ئابی ٢٠١٥.

٣) ٢٩ پارتی سیاسی بەشداری لە هەڵبژاردنە پێشوەختەکەی تورکیادا دەکەن
http://www.nrttv.com/Details.aspx?Jimare=11352

٤) ژمارە بۆ لیستەکانی هەڵبژاردنەکەی تورکیا دیاریکرا
http://rudaw.net/sorani/middleeast/turkey/140920151

٥) بەرنامەی هەدەپە بۆ هەڵبژاردن بڵاوکرایەوە
http://www.aa.com.tr/ks/%D8%B3%D9%8A%D8%A7%D8%B3%DB%95%D8%AA/...

٦) بەپێی راپرسییەکانی تورکیا: هەدەپە پێش مەهەپە دەکەوێت و دەنگی جەهەپەش هەڵدەکشێ
http://rudaw.net/sorani/middleeast/turkey/27102015

٧) دەمیرتاش و یوکسەکداغ بەرنامەی هەڵبژاردنەکان ئاشکرا دەکەن
http://rojnews.net/drejey-hewal.aspx?id=34169&LinkID=13&%D8%AF%DB%95%...

8) Büyük İnsanlık Büyük Barış
http://www.hdp.org.tr/guncel/haberler/buyuk-insanlik-buyuk-baris/6396

9) 1 Kasım 2015 Genel Seçimleri Milletvekili Adaylarımız
http://www.hdp.org.tr/guncel/haberler/1-kasim-secimleri-icin-milletvekili-aday-listemiz/6328

10) HDP seçim bildirgesini açıkladı
http://www.hurriyet.com.tr/hdp-secim-bildirgesini-acikladi-28793336

11) Andy-Ar Seçim Anketi (Mayıs 2015
http://secimharitasi.com/

12) GENEL SEÇİM MERKEZİ
http://www.cnnturk.com/secim2015/

13) Parti Programı, HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ PROGRAMI:
http://www.hdp.org.tr/parti/parti-programi/8

١٤) دستور تركيا الصادر ١٩٨٢ شاملاً تعديلاتة لغاية ٢٠١١، ترجمة المؤسسة الدولية للديموقراطية و الأنتخابات، ٢٠١٥.

١٥) الأنتخابات البرلمانية التركية: النتائج و التداعيات، المركز العربى الابحاث و الدراسة السياسات، قطر، ٢٠١٥.

١٦) النظام الانتخابي (دي هونت) وكيفية احتساب وتقسيم وتوزيع المقاعد، على الموقع الالكتروني:
http://www.iraqalyoum.net/news.php?action=view&id=22797

١٧) إنفوجرافيك: الانتخابات البرلمانية التركية بالأرقام، على الموقع الالكتروني:

18) http://turkpress.co/node/7952

١٩) الاستراتيجية الانتخابية لحزب الشعوب الديمقراطية الكردي في تركي، على الموقع الالكتروني:
http://turkpress.co/node/8743

٢٠) حزب الشعوب الديمقراطي يدخل الانتخابات البرلمانية باستراتيجية جديدة، على الموقع الالكتروني:
http://turkpress.co/node/7309

٢١) قراءة في البيان الإنتخابي لحزب الشعوب الديموقراطي
http://www.turkey-post.net/p-79192/

٢٢) حزب الشعوب الديمقراطي
http://www.aljazeera.net/news/reportsandinterviews/2014/10/12/%D8%...

٢٣) 339ألف ناخب جديد في الانتخابات التركية المبكرة
http://www.turkey-post.net/p-77963/

٢٤) القضية الكُردية الغائبة في البرنامج الانتخابي لـحزب HDP
http://aranews.org/2015/06/%D8%A7%D9%84%D9%82%D8%B6%D9%8...

٢٥) "الشعوب الديمقراطي" يطلق حملته الانتخابية: حزب لكل الأتراك
http://www.alaraby.co.uk/politics/2015/4/29/%D8%A7%D9%84%D8%B4%D8...

26) European Armenian Federation for Justice & Democracy Supports the Peoples' Democratic Party (HDP) in the 2015 Parliamentary Elections of Turkey
http://www.eafjd.eu/eafjd-supports-the-peoples-democratic-party-hdp-in-the-2015-parliamentary-elections-of-turkey.html
27) Turkey general Elections 2015
http://secim.aa.com.tr/indexENG.html
28) HDP raises the stakes by promising to double minimum wage
http://www.dailysabah.com/elections/2015/04/21/hdp-raises-the-stakes-by-promising-to-double-minimum-wage
29) Manifesto pledges
http://www.jamesinturkey.com/elections/turkeys-general-election-2015/manifestos
30) CALL FOR A NEW LIFE
https://hdpenglish.wordpress.com/call-for-a-new-life/
31) New Kurdish Party Could Impact Local Turkish Elections
http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2013/10/new-kurdish-party-could-impact-turkey-elections.html#

32) New People's Democratic Party (HDP) in Turkey hopes to unite socialists and Kurdish opposition
http://www.organizedrage.com/2013/11/new-peoples-democratic-party-hdp-in.html

٣٣) علوى ها به حزب دموكراتيك خلق ها گرايش پيدا كرده اند
http://www.kurdpress.com/Fa/NSite/FullStory/News/?Id=80471#Title=%0A%09%09%09%09%09%09%09%09 علوى ها به حزب دموكراتيک خلق ها گرايش پيدا كرده اند%0A%09%09%09%09%09%09%09%09٠